

**ИНСТИТУТ ЗА ЈАВНО ЗДРАВЉЕ СРБИЈЕ
„ДР МИЛАН ЈОВАНОВИЋ БАТУТ”**

**ИЗВЕШТАЈ
О ЗДРАВСТВЕНОЈ ИСПРАВНОСТИ ПРЕДМЕТА
ОПШТЕ УПОТРЕБЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ
У 2015. ГОДИНИ**

2016.

Аутор извештаја:

Др Снежана Дејановић, специјалиста хигијене и медицинске екологије

Центар за хигијену и хуману екологију, Институт за јавно здравље Србије

Одсек за храну, исхрану и предмете опште употребе

Садржај

1. Увод	1
1.1 Прописи у области здравствене исправности предмета опште употребе	1
1.2 Врсте предмета опште употребе	3
1.3 Параметри здравствене исправности	4
1.4 Праћење здравствене исправности предмета опште употребе	6
2. Циљ	7
3. Метод прикупљања и тумачења података	7
4. Резултати контроле здравствене исправности предмета опште употребе у Републици Србији у 2015. години	9
4.1 Резултати контроле микробиолошке исправности	9
4.2 Резултати контроле физичко-хемијске исправности	13
5. Закључак	17
6. Предлог мера	19
Прилог I. Контрола здравствене исправности предмета опште употребе у Републици Србији у 2015. години	20
Прилог II. Резултати контроле здравствене исправности предмета опште употребе у Републици Србији у 2015. години	23

1. УВОД

Предмети опште употребе обухватају групу разнородних производа, како по саставу или намени тако и по пореклу, са заједничким својством да, уколико садрже штетне и опасне материје или патогене микроорганизме, у контакту са кожом или слузницом људског организма могу неповољно утицати на здравље. Због тога ови производи, било да су домаћег порекла или се увозе ради стављања у промет, морају да испуњавају прописане услове односно да буду „здравствено исправни” и по потрошача „здравствено безбедни”. Питање обезбеђења здравствене исправности предмета опште употребе је сложено. Оно је одређено великим бројем параметара и научним захтевима везаним за процес производње, промет и контролу ових производа. Основу правилног приступа за обезбеђење здравствене исправности чини стриктна примена савременог технолошког поступка у производном процесу, поштовање услова и процеса производње, дистрибуције ових производа и спровођење њихове редовне контроле, а који су у Републици Србији регулисани законским и подзаконским прописима.

1.1 Прописи у области здравствене исправности предмета опште употребе

Основни пропис из области здравствене исправности предмета опште употребе је Закон о здравственој исправности предмета опште употребе („Сл. гласник РС”, број 92/2011).

Циљ овог Закона је обезбеђење високог нивоа заштите живота и здравља људи и заштите интереса потрошача. Овим Законом се уређују услови које у погледу здравствене исправности морају да испуњавају предмети опште употребе, намењени за људску употребу, који се производе у Републици Србији или се увозе или извозе ради стављања у промет, услови за вршење надзора над здравственом исправношћу

предмета опште употребе, као и обавезе и одговорности субјеката у пословању предметима опште употребе.

Одредбе овог Закона односе се и на сировине и адитиве за производњу предмета опште употребе, на предмете опште употребе који се привремено увозе ради прераде, дораде и обраде, као и на постројења која долазе у контакт са храном.

У Закону су:

- дефинисане групе производа које припадају предметима опште употребе,
- дефинисани појам и значење здравствене исправности,
- дати општи услови за производњу и стављање на тржиште предмета опште употребе,
- дате одредбе које се односе на службену контролу, мониторинг, инспекцијско узорковање, службену контролу предмета опште употребе који се увозе, права и дужности инспектора, систем брзог обавештавања и узбуђивања, услови и начин информисања и размене информација,
- дате одредбе које се односе на обавезу лабораторијског испитивања здравствене исправности предмета опште употребе,
- регулисана питања трошкова испитивања здравствене исправности,
- регулисана питања прописивања лековитог својства и оглашавања предмета опште употребе.

Правилник о условима у погледу здравствене исправности предмета опште употребе који се могу стављати у промет („Сл. лист СФРЈ”, број 26/1983, 61/1984, 56/1986, 50/1989, 18/1991) ближе дефинише врсте предмета опште употребе, услове које производ, дефинисан и на прописан начин декларисан као предмет опште употребе, мора да испуни у погледу својих физичко-хемијских и микробиолошких

својстава и списак хемијских супстанци са максимално дозвољеним количинама, које могу да се употребе при производњи предмета опште употребе.

У Закону о санитарном надзору („Сл. гласник РС”, број 125/2004) дефинисане су области и објекти који подлежу санитарном надзору, као и санитарни услови које ти објекти морају испуњавати. Општи санитарни услови које морају да испуне сви објекти који подлежу санитарном надзору прописани су Правилником о општим санитарним условима које морају да испуне сви објекти који подлежу санитарном надзору („Сл. гласник РС”, број 47/2006).

Санитарно-хигијенски услови за објекте у којима се обавља производња и промет хране и предмета опште употребе у погледу локације, окружења, изградње, уређења, снабдевања водом, одвода отпадних вода, уклањања чврстих отпадних материја, просторија и опреме, прописани су Правилником о санитарно-хигијенским условима за објекте у којима се обавља производња и промет животних намирница и предмета опште употребе („Сл. гласник РС”, број 6/1997, 52/1997).

Поступак узорковања регулисан је Упутством о начину узимања узорака за вршење анализа и суперанализа намирница и предмета опште употребе („Сл. лист СФРЈ”, број 60/1978).

Методe лабораторијског испитивања прописане су за сваки појединачни параметар који условљава здравствену исправност производа.

1.2 Врсте предмета опште употребе

Под предметима опште употребе, у смислу члана 3. Закона, подразумевају се:

- 1) посуђе, прибор, уређаји, амбалажа и други материјали који долазе у контакт са храном у складу са законом којим се уређује безбедност хране;
- 2) дечије играчке и предмети намењени деци и одојчади;

- 3) козметички производи, козметички производи са посебном наменом и амбалажа за паковање ових производа;
- 4) предмети који при употреби долазе у непосредан контакт са кожом или слузокожом, предмети за украшавање лица и тела, за пирсинг и имитација накита.

Правилник о условима у погледу здравствене исправности предмета опште употребе који се могу стављати у промет у оквиру дефинисаних група дефинише укупно 36 врста предмета опште употребе. Поменути Правилник одређује и сировине и додате адитиве који се употребљавају у њиховој производњи.

1.3 Параметри здравствене исправности

Здравствену исправност предмета опште употребе одређује микробиолошка и физичко-хемијска исправност. Законом о здравственој исправности предмета опште употребе („Сл. гласник РС”, број 92/2011) прописано је да је дозвољено стављати у промет само здравствено исправне предмете опште употребе.

Здравствено неисправним сматра се предмет опште употребе:

- 1) ако му недостаје декларација, ако састав не одговара декларисаном, ако му је истекао рок употребе означен на декларацији и ако нема податке о року употребе који је прописан за ту врсту предмета;
- 2) ако су му сензорска својства измењена због физичких, хемијских, микробиолошких или других процеса;
- 3) ако по свом облику, начину израде и/или обраде приликом коришћења представља опасност по здравље људи;
- 4) ако садржи материје или састојке који нису допуштени, или ако их садржи у недозвољеној количини, а које могу неповољно утицати на здравље људи;

- 5) ако садржи микроорганизме у броју већем од дозвољеног или друге микроорганизме штетне по здравље људи;
- 6) ако у контакту са храном или другим предметима опште употребе садржи или ослобађа материје у количинама које могу неповољно утицати на здравље људи или материје које могу мењати сензорска својства хране или предмета опште употребе;
- 7) ако садржи радионуклиде изнад граница утврђених посебним прописима;
- 8) ако је загађен физичким примесима које могу бити штетне по здравље људи или изазивају гађење.

За предмете који при употреби долазе у непосредан контакт са кожом или слузокожом, предмете за украшавање лица и тела, за пирсинг и имитацију накита, материје или састојци из става 1. тачка 4) овог члана, одређени су прописом којим се уређују ограничења и забране производње, стављање у промет и коришћења хемикалија.

Законом је прописано и да предмет опште употребе који се ставља у промет у Републици Србији мора имати декларацију у складу са овим Законом и другим прописима.

Кроз одредбе Правилника о условима у погледу здравствене исправности предмета опште употребе и измене и допуне овог Правилника, које су сврстане у преко 200 чланова, за сваку дефинисану врсту и стандардизован производ прописани су (квалитативно и квантитативно) параметри исправности и они обухватају микробиолошку исправност за посуђе и прибор за једнократну употребу и средства за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела, и физичко-хемијску исправност (састав, органолептичка својства, рН, укупна миграција, специфична

миграција, тешки и токсични метали, пестициди и остало) за све дефинисане групе производа.

1.4 Праћење здравствене исправности предмета опште употребе

На основу Закона о здравственој исправности предмета опште употребе („Сл. гласник РС”, број 92/2011), Закона о здравственој заштити („Сл. гласник РС”, број 107/2005, 72/2009, 88/2010, 99/2010) и Програма јавног здравља у функцији института и завода за јавно здравље, у Републици Србији се континуирано обавља контрола, прикупљају подаци и прати стање здравствене исправности предмета опште употребе.

Наведена контрола као јавноздравствена контрола, односно као систематска контрола, контрола по хигијенско-епидемиолошким индикацијама и контрола при увозу се, на територији Републике Србије, обавља у организацији и заједничким радом института и завода за јавно здравље. Контрола обухвата узорковање предмета опште употребе од стране овлашћених лица (а по Упутству о начину узимања узорака за вршење анализа и суперанализа намирница и предмета опште употребе „Сл. лист СФРЈ”, број 60/1978), лабораторијско испитивање на параметре здравствене исправности, издавање мишљења о здравственој исправности (инспекцијској служби и власнику производа) и периодично достављање података надлежној институцији.

Прикупљени подаци из ове области омогућавају остваривање следећих циљева:

- увид у стање физичко-хемијске и микробиолошке исправности предмета опште употребе;
- праћење и проучавање физичко-хемијске и микробиолошке исправности предмета опште употребе у циљу обезбеђења заштите здравља становника Србије;
- оцену спровођења прописаног система контроле предмета опште употребе у Републици Србији;

2. ЦИЉ

Извештај о здравственој исправности предмета опште употребе у Републици Србији има за циљ да:

- прикаже резултате испитивања микробиолошке и физичко-хемијске исправности предмета опште употребе у Републици Србији;
- прикаже здравствени аспект и значај контроле здравствене исправности предмета опште употребе;
- укаже на евентуалне пропусте у вези са прикупљањем, анализом и обрадом података, као и интерпретацију резултата посебно са аспекта здравља.

3. МЕТОД ПРИКУПЉАЊА И ТУМАЧЕЊА ПОДАТАКА

Од децембра месеца 2011. године прикупљање података о здравственој исправности предмета опште употребе се на територији Републике Србије обавља по методу прописаном од стране Института за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“.

Како се до доношења подзаконских аката, на основу овлашћења из Закона о здравственој исправности предмета опште употребе („Сл. гласник РС”, број 92/2011) примењују прописи донети на основу Закона о здравственој исправности животних намирница и предмета опште употребе („Сл. лист СФРЈ”, број 53/1991, 24/1994, 28/1996, 37/2002 и „Сл. гласник РС”, број 79/2005 и 101/2005) и Закона о здравственом надзору над животним намирницама и предметима опште употребе („Сл. гласник РС”, број 48/1977, 29/1988, 44/1991, 53/1993, 48/94 и 101/2005), ако нису у супротности са одредбама овог Закона, Институт за јавно здравље Србије је прикупљање података о здравственој исправности предмета опште употребе прилагодио и одредбама Закона о здравственој исправности предмета опште употребе („Сл. гласник РС”, број 92/2011) и

одредбама Правилника о условима у погледу здравствене исправности предмета опште употребе који се могу стављати у промет („Сл. лист СФРЈ”, број 53/1991, 24/1994, 28/1996, 37/2002 и „Сл. гласник РС”, број 79/2005 и 101/2005).

У складу са Законом о здравственој исправности предмета опште употребе („Сл. гласник РС”, број 92/2011), институти и заводи за јавно здравље су током 2014. године достављали Институту за јавно здравље Србије извештаје о извршеном испитивању здравствене исправности предмета опште употребе.

Достављени извештаји су обухватили податке о физичко-хемијској и микробиолошкој контроли предмета опште употребе домаћег порекла и из увоза и то: посуђа и прибора за животне намирнице, амбалажа за животне намирнице, дечијих играчака, средстава за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела, средстава за одржавање чистоће у домаћинству, дуванских прерађевина и осталих предмета.

У оквиру контроле микробиолошке исправности предмета опште употребе прикупљани су подаци о броју прегледаних, броју неисправних узорака (укупно, према пореклу и према врстама производа) и броју неисправних узорака (укупно, према пореклу и према врстама производа) због налаза дефинисаних Правилником о условима у погледу здравствене исправности предмета опште употребе који се могу стављати у промет („Сл. лист СФРЈ”, број 26/1983, 61/1984, 56/1986, 50/1989, 18/1991) и Законом о здравственој исправности предмета опште употребе („Сл. гласник РС”, број 92/2011).

У оквиру контроле физичко-хемијске исправности предмета опште употребе прикупљани су подаци о броју прегледаних, броју неисправних узорака (укупно, према пореклу и према врстама производа) и броју прегледаних и броју неисправних узорака домаћег порекла и из увоза у погледу: визуелног прегледа, провере декларације, састава, рН вредности, укупне миграције, специфичне миграције, садржаја олова,

кадмијума, живе, арсена, хрома, никла, мангана, пестицида, конзерванаса, омекшивача и осталих параметара испитивања.

Тумачење резултата микробиолошке и физичко-хемијске исправности предмета опште употребе извршено је у складу са одредбама Закона о здравственој исправности предмета опште употребе („Сл. гласник РС”, број 92/2011) и Правилника о условима у погледу здравствене исправности предмета опште употребе који се могу стављати у промет („Сл. лист СФРЈ”, број 26/1983, 61/1984, 56/1986, 50/1989, 18/1991).

4. РЕЗУЛТАТИ КОНТРОЛЕ ЗДРАВСТВЕНЕ ИСПРАВНОСТИ ПРЕДМЕТА ОПШТЕ УПОТРЕБЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ У 2015. ГОДИНИ

Извештаје о здравственој исправности предмета опште употребе у 2015. години су Институту за јавно здравље Србије доставили сви институти и заводи за јавно здравље.

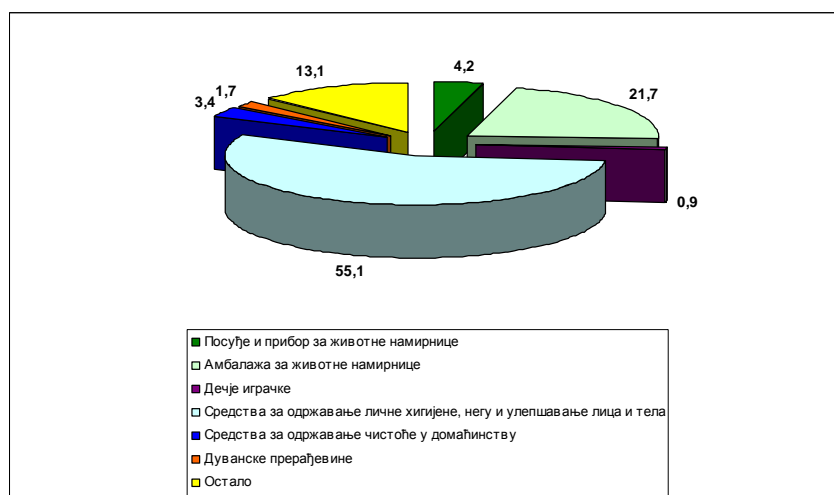
На основу података из наведених извештаја, као и података о контроли узорака предмета опште употребе обављеној у Институту за јавно здравље Србије, сачињен је „Извештај о здравственој исправности предмета опште употребе у 2015. години”. Обзиром на прописан начин прикупљања података и видове контроле, у извештају су посебно приказани подаци о обављеној микробиолошкој, а посебно о обављеној физичко-хемијској контроли предмета опште употребе.

4.1 Резултати контроле микробиолошке исправности

У Републици Србији, у мрежи института и завода за јавно здравље је у 2015. години микробиолошки испитано укупно 7068 узорака предмета опште употребе, од којих су 56,3% (3981) узорци предмета опште употребе домаћег порекла, а 43,7% (3087) узорци предмети опште употребе пореклом из увоза.

Више од половине микробиолошки контролисаних узорака су чинили узорци средстава за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела, док су узорци дечијих играчака били група предмета опште употребе која је најмање контролисана на параметре микробиолошке исправности. Процентуална заступљеност свих група предмета опште употребе у укупном броју микробиолошки контролисаних узорака приказана је на графикону 1.

Графикон 1. Процентуална заступљеност узорака микробиолошки контролисаних група предмета опште употребе, Република Србија, 2015.

Резултати микробиолошког испитивања показују да је од укупног броја узорака предмета опште употребе контролисаних на микробиолошку исправност, 123 или 1,7% узорака оцењено као неисправно. Од укупног броја микробиолошки неисправних узорака 1,5% или 108 узорка регистровано је међу контролисаним производима домаћег порекла, а 0,2% или 15 неисправних узорака међу узорцима пореклом из увоза.

Микробиолошким испитивањем узорака предмета опште употребе, посматрано по врстама/групама предмета опште употребе, утврђено је следеће:

а) посуђе и прибор за животне намирнице – од укупно 298 контролисаних узорака, осам је оцењено као неисправно (2,7%);

- б) амбалажа за животне намирнице – од укупно 1534 контролисаних узорака, 12 је оцењено као неисправно (0,8%);
- в) дечје играчке – свих 61 контролисаних узорака је оцењено као исправно са микробиолошког аспекта;
- г) средства за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела – од укупно 3895 контролисаних узорака, 91 узорак је оцењен као неисправан (2,3%);
- д) средства за одржавање чистоће у домаћинству – од укупно 240 контролисаних узорака, два узорка су оцењена као здравствено неисправна (0,8%);
- ђ) дуванске прерађевине – свих 117 контролисаних узорака је оцењено као исправно са микробиолошког аспекта;
- е) остали предмети опште употребе – од укупно 923 контролисаних узорака, 10 је оцењено као неисправно (1,1%).

Највећи проценат микробиолошке неисправности узорака домаћег порекла се региструје међу узорцима посуђа и прибора за животне намирнице (6,6%) и средствима за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела (3,3%). Највећи проценат микробиолошки неисправних узорака предмета опште употребе из увоза је регистрован међу средствима за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела (0,9%).

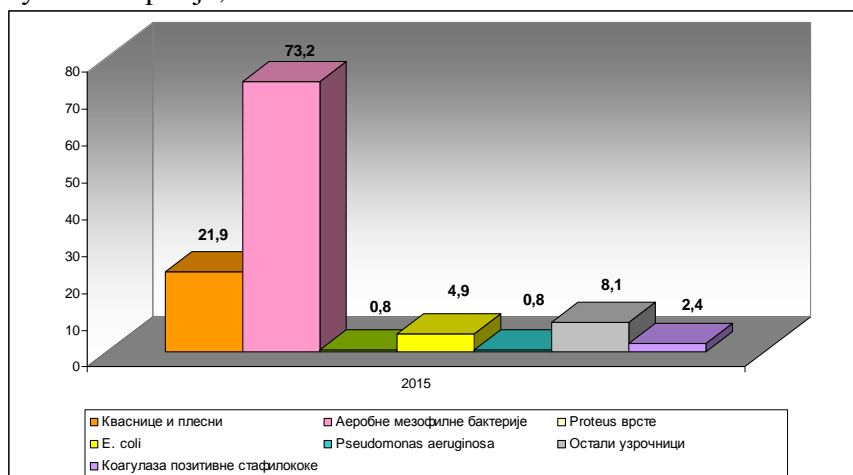
Анализом резултата микробиолошког испитивања узорака предмета опште употребе, посматрано по параметрима испитивања, утврђено је следеће:

- Повећан број укупних аеробних мезофилних бактерија се као параметар неисправности наводи у 90 испитиваних узорака; 63 узорка средстава за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела, 12 узорака амбалаже за животне намирнице, осам узорака посуђа и прибора за животне намирнице, два узорка средстава за одржавање чистоће у домаћинству и пет узорака из групе осталих предмета опште употребе;

- Повећан број квасница (квасаца) и плесни је утврђен у 26 узорак средстава за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела и једном узорку из групе осталих предмета опште употребе;
- Бактерија *E. coli* је идентификована у шест узорак средстава за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела;
- Коагулаза позитивне стафилококе су идентификоване у једном узорку средстава за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела и у два узорка из групе „остали” предмети опште употребе;
- Бактерија *Pseudomonas aeruginosa* је идентификована у једном узорку средстава за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела;
- *Proteus* врсте су означене као узрочник неисправности у једном узорку средства за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела;
- Бактерије *Enterobacteriaceae*, инсекте и паразите није садржао ниједан испитивани узорак предмета опште употребе,
- У осам узорак средстава за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела и у два узорка из групе „остали” предмети опште употребе, као узрочници микробиолошке неисправности наводе се неки „други” параметри, који нису наведени у извештајном обрасцу.

Најчешћи узрочници микробиолошке неисправности предмета опште употребе у 2015. години су повећан укупан број аеробних мезофилних бактерија, повећан број квасница и плесни, бактерија *E. coli*, коагулаза позитивне стафилококе, бактерија *Pseudomonas aeruginosa*, *Proteus* врсте и „остали” узрочници. Структура узрочника микробиолошке неисправности приказана је на графикону 2.

Графикон 2. Структура узрочника микробиолошке неисправности предмета опште употребе, Република Србија, 2015.

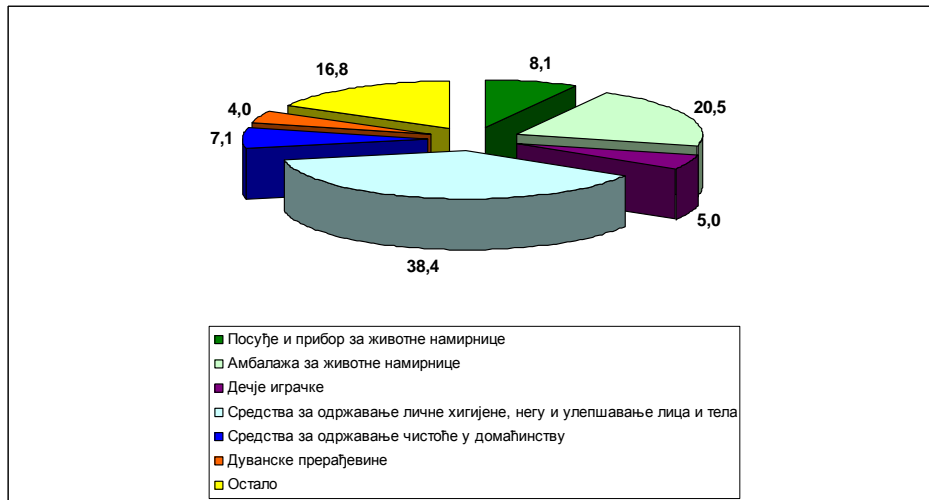
4.2 Резултати контроле физичко-хемијске исправности

У Републици Србији, у мрежи института и завода за јавно здравље је у 2015. години на физичко-хемијску исправност испитано укупно 10.298 узорака предмета опште употребе, од којих су 41,8% (4306) узорака чинили предмети опште употребе домаћег порекла, а 58,2% узорака (5992) предмети опште употребе пореклом из увоза.

Предмете опште употребе контролисане на параметре физичко-хемијске исправности су чинили узорци: средстава за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела (38,5%), амбалаже за животне намирнице (20,5%), остале врсте предмета, укључујући и сировине за производњу ових производа (16,8%), посуђа и прибора за животне намирнице (8,1%), средстава за одржавање чистоће у домаћинству (7,1%), дечијих играчака (5,0%) и дуванских прерађевина (4,0%) (графикон 3).

Графикон 3. Процентуална заступљеност узорака физичко-хемијски контролисаних група предмета опште употребе, Република Србија, 2015.

Резултати физичко-хемијских испитивања показују да је од укупног броја контролисаних узорака, 2,1% или 219 узорака предмета опште употребе оцењено као физичко-хемијски неисправно. Највећи број физичко-хемијски неисправних узорака (149 узорка) регистрован је међу производима пореклом из увоза, док је 70 неисправних узорака било домаћег порекла.

Физичко-хемијским испитивањем узорака предмета опште употребе, посматрано по врстама предмета опште употребе, утврђено је следеће:

а) посуђе и прибор за животне намирнице – од укупно 829 контролисаних узорака, 47 је оцењено као неисправно (5,7%);

б) амбалажа за животне намирнице – од укупно 2115 контролисаних узорака, 16 је оцењено као неисправно (0,8%);

в) дечије играчке – од укупно 518 контролисаних узорака, 36 је оцењено као неисправно (6,9%);

г) средства за одржавање личног хигијене, негу и улепшавања лица и тела – од укупно 3959 контролисаних узорка, 74 је оцењено као неисправно (1,9%);

д) средства за одржавање чистоће у домаћинству – од укупно 733 контролисаних узорака, девет је оцењено као неисправно (1,2%);

ђ) дуванске прерађевине – свих 415 контролираних узорака је оцењено исправно са аспекта физичко-хемијских параметара;

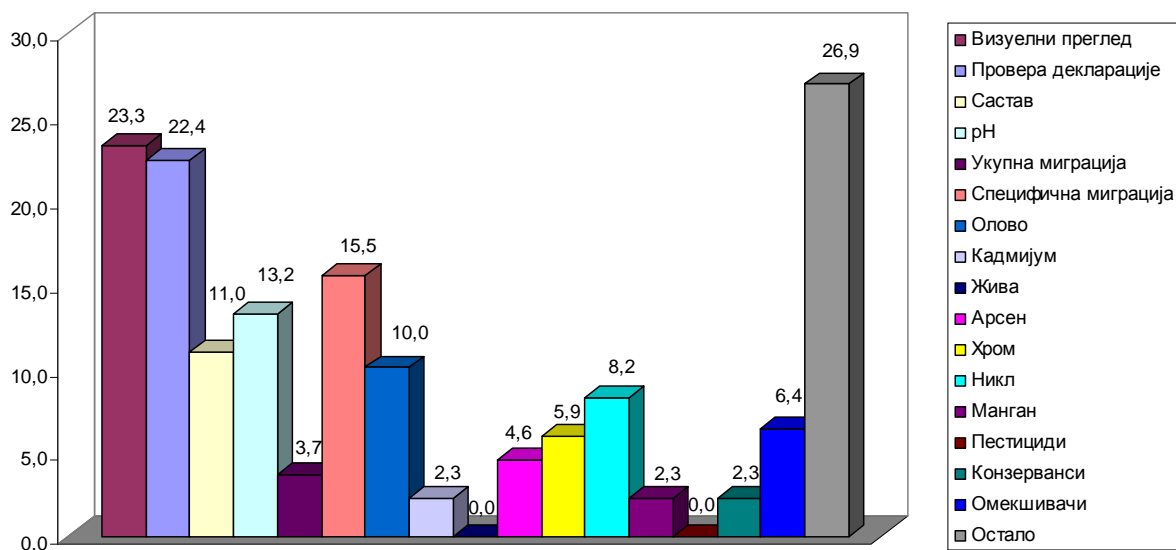
е) остали предмети опште употребе – од укупно 1729 контролираних узорака, 37 је оцењено као неисправно (2,1%).

Највећи проценат физичко-хемијске неисправности узорака домаћег порекла се региструје међу узорцима дечијих играчака (9,6%), посуђа и прибора за животне намирнице (3,7%) и „осталим” предметима опште употребе (2,5%). Међу узорцима из увоза највише физичко-хемијски неисправних чинили су узорци дечијих играчака (6,65%), узорци посуђа и прибора за животне намирнице (6,2%) и узорци средстава за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела (2,2%).

Физичко-хемијским испитивањем узорака предмета опште употребе, посматрано по параметрима испитивања утврђено је, да по сваком појединачном параметру (визуелни преглед, састав, рН, укупна миграција, олово, кадмијум, манган, арсен, хром, никл) укупан број неисправних узорака није прелазио 0,7%. Присуство пестицида и живе у концентрацијама већим од максимално дозвољених није регистровано ни у једном, на овај параметар, испитиваном узорку предмета опште употребе. Неправилну декларацију имало је 2% контролираних узорака, а повећан садржај омекшивача 1,8%, конзерванса 0,45% док се специфична миграција као узрок физичко-хемијске неисправности појављује у 1,2%, на ове параметре, испитиваних узорака.

У структури узрока физичко-хемијске неисправности (графикон 4) доминирају „остали” параметри неисправности (26,9%), затим измењене физичке карактеристике испитиваних предмета (23,3%), неправилности утврђене провером декларације (22,4%), специфична миграција (15,5%), неодговарајући састав испитиваног предмета (11,0%), недозвољен садржај олова (10,0%), никла (8,2%) и омекшивача (6,4%). Детаљан приказ структуре узрока физичко-хемијске неисправности приказан је на графикону 4.

Графикон 4. Структура узрока физичко-хемијске неисправности предмета опште употребе, Република Србија, 2015.

5. ЗАКЉУЧАК

Годишњи извештај о здравственој исправности предмета опште употребе у Републици Србији за 2015. годину сачињен је на основу појединачних извештаја достављених од стране свих института и завода за јавно здравље. При обради података у обзир су узети и подаци о узорцима контролисаним у Институту за јавно здравље Србије, који су рађени на захтев санитарних и тржишних инспектора и власника производа.

Према достављеним извештајима у 2015. години институти и заводи за јавно здравље су вршили узорковање, лабораторијске анализе, оцену здравствене исправности и формирали базе података о физичко-хемијској и микробиолошкој исправности предмета опште употребе.

Контрола микробиолошке исправности предмета опште употребе, обављена у мрежи института и завода је у 2015. години обухватила 7068 узорака предмета опште употребе. Број микробиолошки контролисаних узорака је највећи у односу на протекли петогодишњи период. Од укупног броја микробиолошки испитиваних узорака, 123 или 1,7% је оцењено као здравствено неисправно. Процентат микробиолошки неисправних узорака је у 2015. години највећи у односу на протекли петогодишњи период (2011–2015), нарочито међу узорцима домаћег порекла.

Најчешћи узрочници микробиолошке неисправности узорака домаћег порекла и узорака пореклом из увоза су у 2015. години били повећан укупан број аеробних мезофилних бактерија, повећан број квасница и плесни и присуство бактерије *E. coli*, коагулаза позитивних стафилокока и бактерије *Pseudomonas aeruginosa*. Нови начин евидентирања података о микробиолошкој неисправности предмета опште употребе уведен 2013. године ће у будућем периоду омогућити да се на свеобухватнији начин

сагледају узрочници неисправности, као и праћење трендова микробиолошке неисправности.

Контрола физичко-хемијске исправности предмета опште употребе је у мрежи института и завода у 2015. години обухватила 10.298 узорака. Број физичко-хемијски контролисаних узорака је највећи у односу на протекли петогодишњи период. Од укупног броја физичко-хемијски испитиваних узорака, 219 или 2,1% је оцењено као здравствено неисправно. Анализа кретања физичко-хемијске неисправности узорака предмета опште употребе у периоду 2011–2015. указује на пад опште физичко-хемијске неисправности, благи али константни пад неисправности домаћих производа и пад нивоа физичко-хемијске неисправности производа пореклом из увоза у односу на претходну годину.

Најчешћи разлози физичко-хемијске неисправности узорака предмета опште употребе у 2015. години су параметри из групе „остали параметри” што онемогућава прецизнију анализу резултата и захтева свеобухватније прикупљање података о контроли здравствене исправности. У структури узрока физичко-хемијске неисправности значајно место заузимају и неправилности утврђене визуелним прегледом и прегледом и анализом декларације испитиваног предмета опште употребе.

Обим микробиолошке и физичко-хемијске контроле са аспекта броја узорака бележи пораст у 2015 години, али је и даље евидентан мали број контролисаних узорака у овлашћеним лабораторијама института и завода за јавно здравље. Такође је евидентан и мали обим параметара на основу којих се процењује здравствена исправност испитиваних узорака.

Контрола здравствене исправности предмета опште употребе на појединим окрузима се обављала у веома скромном обиму. Потешкоће у реализацији контроле

здравствене исправности предмета опште употребе у институтима и заводима за јавно здравље проистекле су из следећег:

1. Плановима рада надлежних инспекцијских служби није јасно одређен број узорака који ће на месечном, шестомесечном и годишњем нивоу бити упућен на анализу у припадајући институт/завод за јавно здравље.
2. Рад лабораторијских служби и службе хигијене института и завода за јавно здравље директно зависи од броја узорака које им инспекцијске службе достављају.
3. Сви институти/заводи за јавно здравље не располажу потребном опремом за вршење лабораторијских анализа и сагледавање свих фактора ризика из животне средине по здравље становништва.

6. ПРЕДЛОГ МЕРА

Ради комплетнијег увида у резултате контроле здравствене исправности, процене евентуалног ризика по здравље и могућности правовременог реаговања у циљу заштите здравља становништва неопходно је унапредити и интензивирати сарадњу института и завода за јавно здравље и инспекцијских служби Министарства здравља.

Потребно је унапредити капацитете института и завода за јавно здравље у погледу опреме за обављање одговарајућих анализа, чиме би се повећао и обим параметара неопходних за процену евентуалних ризика по здравље.

Како се у етиологији многих поремећаја здравља све већа улога додељује хемијским факторима из животне средине, повећање обима и квалитета контроле здравствене исправности предмета опште употребе добија све већи јавноздравствени значај.

Прилог I. Контрола здравствене исправности предмета опште употребе у Републици Србији у 2015. години

Табела 1. Број контролисаних узорака предмета опште употребе

Врста прегледа	Број контролисаних узорака
Микробиолошки преглед	7068
Физичко-хемијски преглед	10298

Табела 2. Број контролисаних узорака предмета опште употребе према пореклу

Порекло узорака	Микробиолошки преглед		Физичко-хемијски преглед	
	Број узорака	Процентуални удео	Број узорака	Процентуални удео
Домаћег порекла	3981	56,3	4306	41,8
Пореклом из увоза	3087	43,7	5992	58,2
Укупно	7068	100	10298	100

Табела 3. Неисправност узорака предмета опште употребе према врстама прегледа

Врста прегледа	Број контролисаних узорака	Број неисправних узорака	Процент неисправних узорака
Микробиолошки преглед	7068	123	1,7
Физичко-хемијски преглед	10298	219	2,1

Табела 4. Микробиолошка неисправност предмета опште употребе према пореклу

Порекло предмета опште употребе	Број контролисаних узорака	Број неисправних узорака	Процент неисправних узорака
Домаћег порекла	3981	108	2,7
Пореклом из увоза	3087	15	0,5
Укупно	7068	123	1,7

Табела 5. Физичко-хемијска неисправност предмета опште употребе према пореклу

Порекло предмета опште употребе	Број контролисаних узорака	Број неисправних узорака	Процент неисправних узорака
Домаћег порекла	4306	70	1,6
Пореклом из увоза	5992	149	2,5
Укупно	10298	219	2,1

Табела 6. Број и проценат неисправних узорака предмета опште употребе према контролисаним параметрима микробиолошке исправности, 2015.

Параметри испитивања	Узорци домаћег порекла			Узорци пореклом из увоза			УКУПНО		
	БКУ	БНУ	ПН	БКУ	БНУ	ПН	БКУ	БНУ	ПН
<i>Enterobacteriaceae</i>	405	0	/	518	0	/	923	0	/
Коагулаза позитивне стафилококе	3472	3	0,09	2891	0	/	6363	3	0,05
Укупан број аеробних мезофилних бактерија	3627	81	2,2	2869	9	0,3	6496	90	1,4
Кваснице и плесни	2916	25	0,9	2354	2	0,08	5270	27	0,5
Инсекти и паразити	264	0	/	504	0	/	768	0	/
<i>Pseudomonas aeruginosa</i>	2544	0	/	1942	1	0,05	4486	1	0,02
<i>E. coli</i>	3490	3	0,09	2910	3	0,15	6400	6	0,09
Proteus врсте	3147	1	0,03	2662	0	/	5809	1	0,02
Ефикасност	0	0	/	1	0	/	1	0	/
Остало	1183	7	0,6	849	3	0,35	2032	10	0,5

БКУ – Број контролисаних узорака

БНУ – Број неисправних узорака

ПН – Процент неисправности

Табела 7. Број и проценат неисправних узорака предмета опште употребе према контролисаним параметрима физичко-хемијске исправности

Параметри испитивања	Узорци домаћег порекла			Узорци пореклом из увоза			УКУПНО		
	БКУ	БНУ	ПН	БКУ	БНУ	ПН	БКУ	БНУ	ПН
Визуелни преглед	2965	21	0,7	5255	30	0,6	8220	51	0,6
Провера декларације	868	20	2,3	1523	29	1,9	2391	49	2,0
Састав	1306	10	0,8	2090	14	0,7	3396	24	0,7
рН	2755	23	0,8	2748	6	0,2	5503	29	0,5
Укупна миграција	1237	7	0,6	1621	1	0,1	2858	8	0,3
Специфична миграција	810	8	1,0	2071	26	1,3	2881	34	1,2
Олово	3152	5	0,2	4945	17	0,3	8097	22	0,3
Кадмијум	3056	1	0,03	4485	4	0,1	7541	5	0,1
Жива	2783	0	/	3586	0	/	6369	0	/
Арсен	2843	2	0,1	3889	8	0,2	6732	10	0,15
Хром	2922	3	0,1	4398	10	0,2	7320	13	0,2
Никл	2271	1	0,04	2895	17	0,6	5166	18	0,35
Манган	547	0	/	807	5	0,6	1354	5	0,4
Пестициди	41	0	/	245	0	/	286	0	/
Конзерванси	301	2	0,7	802	3	0,4	1103	5	0,45
Омекшивачи	169	3	1,8	602	11	1,8	771	14	1,8
Остало	1681	16	1,0	2692	43	1,6	4373	59	1,3

БКУ – Број контролисаних узорака

БНУ – Број неисправних узорака

ПН – Процент неисправности

Табела 8. Микробиолошка неисправност узорака изражена у процентима по врстама и пореклу предмета опште употребе, 2015.

Врсте предмета опште употребе	Процент неисправних узорака		
	Узорци домаћег порекла	Узорци пореклом из увоза	УКУПНО
Посуђе и прибор за животне намирнице	6,6	/	2,7
Амбалажа за животне намирнице	1,4	/	0,8
Дечије играчке	/	/	/
Средства за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела	3,3	0,9	2,3
Средства за одржавање чистоће у домаћинству	1,1	/	0,8
Дуванске прерађевине	/	/	/
Остало	2,0	0,2	1,1

Табела 9. Физичко-хемијска неисправност узорака изражена у процентима по врстама и пореклу предмета опште употребе

Врсте предмета опште употребе	Процент неисправних узорака		
	Узорци домаћег порекла	Узорци пореклом из увоза	УКУПНО
Посуђе и прибор за животне намирнице	3,7	6,2	5,7
Амбалажа за животне намирнице	0,5	1,0	0,8
Дечије играчке	9,6	6,65	6,9
Средства за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела	1,5	2,2	1,9
Средства за одржавање чистоће у домаћинству	1,7	0,6	1,2
Дуванске прерађевине	/	/	/
Остало	2,5	1,9	2,1

Прилог II. Контрола здравствене исправности предмета опште употребе у Републици Србији у 2015. години

МИКРОБИОЛОШКА ИСПРАВНОСТ ПРЕДМЕТА ОПШТЕ УПОТРЕБЕ ДОМАЋЕГ ПОРЕКЛА

Табела бр. 1

Врсте предмета опште употребе			Број прегледаних узорак	Параметри испитивања									
				укупно	Enterobacteriaceae	Коагулаза позитивне Стафилококе	Укупан број аеробних мезофилних бактерија	Кваснице и плесни	Инекти и паразити	Pseudomonas aeruginosa	E. Coli	Proteus vrste	Ефикасност
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Посуђе и прибор за животне намирнице	укупно	122	26	110	112	15	12	13	110	108	0	103
		не одговара	8	0	0	8	0	0	0	0	0	0	0
2	Амбалажа за животне намирнице	укупно	873	190	690	822	354	111	144	688	547	0	587
		не одговара	12	0	0	12	0	0	0	0	0	0	0
3	Дечје играчке	укупно	7	0	7	7	0	0	0	7	7	0	7
		не одговара	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	Средства за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела	укупно	2354	98	2196	2173	2153	115	2023	2245	2078	0	287
		не одговара	77	0	1	54	24	0	0	3	1	0	6
5	Средства за одржавање чистоће у домаћинству	укупно	185	27	166	185	97	25	99	160	153	0	10
		не одговара	2	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0
6	Дуванске прерађевине	укупно	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		не одговара	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	Остало	укупно	440	64	303	328	297	1	265	280	254	0	189
		не одговара	9	0	2	5	1	0	0	0	0	0	1
Укупно (од 1 до 7)		укупно	3981	405	3472	3627	2916	264	2544	3490	3147	0	1183
		не одговара	108	0	3	81	25	0	0	3	1	0	7

МИКРОБИОЛОШКА ИСПРАВНОСТ ПРЕДМЕТА ОПШТЕ УПОТРЕБЕ ИЗ УВОЗА

Табела бр. 2

Врсте предмета опште употребе			Број прегледаних узорака	Параметри испитивања									
				укупно	Enterobacteriaceae	Коагулаза позитивне Стафилококе	Укупан број аеробних мезофилних бактерија	Кваснице и плесни	Инсекти и паразити	Pseudomonas aeruginosa	E. Coli	Proteus врсте	Ефикасност
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Посуђе и прибор за животне намирнице	укупно	176	34	161	142	45	32	32	161	148	0	144
		не одговара	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	Амбалажа за животне намирнице	укупно	661	143	637	618	228	138	139	634	543	0	486
		не одговара	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	Дечје играчке	укупно	54	51	54	54	50	49	50	52	52	0	2
		не одговара	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	Средства за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела	укупно	1541	190	1510	1524	1515	182	1320	1535	1447	0	42
		не одговара	14	0	0	9	2	0	1	3	0	0	0
5	Средства за одржавање чистоће у домаћинству	укупно	55	23	54	54	43	23	46	54	36	1	0
		не одговара	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	Дуванске прерађевине	укупно	117	0	5	5	59	46	5	5	5	0	64
		не одговара	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	Остало	укупно	483	77	470	472	414	34	350	469	431	0	111
		не одговара	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Укупно (од 1 до 7)		укупно	3087	518	2891	2869	2354	504	1942	2910	2662	1	849
		не одговара	15	0	0	9	2	0	1	3	0	0	3

ФИЗИЧКО-ХЕМИЈСКА ИСПРАВНОСТ ПРЕДМЕТА ОПШТЕ УПОТРЕБЕ ДОМАЋЕГ ПОРЕКЛА

Табела бр. 3

Врсте предмета опште употребе			Број прегледаних узорака	Параметри испитивања																
				укупно	визуелни преглед	провера декларације	састав	рН	укупна миграција	специфична миграција	метали и неметали						пестициди	конзерванси	омекшивачи	остало
			олово								кадмијум	жива	арсен	хром	никл	манган				
			1								2	3	4	5	6	7				
1	Посуђе и прибор за животне намирнице	укупно	187	147	23	35	23	121	76	161	153	115	134	164	97	65	0	0	28	112
	не одговара	7	8	0	0	0	1	6	4	4	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0
2	Амбалажа за животне намирнице	укупно	1048	835	101	297	120	689	547	914	845	754	782	813	369	352	0	18	84	748
	не одговара	5	4	1	1	0	4	2	1	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0
3	Дечје играчке	укупно	52	21	9	1	0	5	31	24	24	18	23	23	5	2	0	0	31	13
	не одговара	5	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0
4	Средства за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела	укупно	1943	1099	605	551	1870	254	19	1445	1449	1414	1414	1394	1338	0	35	274	0	268
	не одговара	29	7	11	2	9	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2	0	2
5	Средства за одржавање чистоће у домаћинству	укупно	407	298	84	200	369	5	0	64	63	52	52	61	61	0	0	9	0	66
	не одговара	7	0	6	5	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	Дуванске прерађевине	укупно	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	не одговара	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	Остало	укупно	669	565	46	222	373	163	137	544	522	430	438	467	401	128	6	0	26	474
	не одговара	17	0	2	2	10	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	14
	Укупно (од 1 до 7)	укупно	4306	2965	868	1306	2755	1237	810	3152	3056	2783	2843	2922	2271	547	41	301	169	1681
	не одговара	70	21	20	10	23	7	8	5	5	1	0	2	3	1	0	0	2	3	16

ФИЗИЧКО-ХЕМИЈСКА ИСПРАВНОСТ ПРЕДМЕТА ОПШТЕ УПОТРЕБЕ ИЗ УВОЗА

Табела бр. 4

Врсте предмета опште употребе			Број прегледаних узорака	Параметри испитивања																
				укупно	визуелни преглед	провера декларације	састав	рН	укупна миграција	специфична миграција	метали и неметали						пестициди	конзерванси	омекшивачи	остало
			олово								кадмијум	жива	арсен	хром	никел	манган				
			1								2	3	4	5	6	7				
1	Посуђе и прибор за животне намирнице	укупно	642	571	168	201	106	290	409	508	454	291	366	569	399	246	0	0	40	249
		не одговара	40	16	4	0	0	0	9	11	4	0	7	9	8	4	0	0	0	21
2	Амбалажа за животне намирнице	укупно	1067	949	205	365	192	468	528	1055	814	730	822	796	217	132	0	38	55	831
		не одговара	11	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9
3	Дечје играчке	укупно	466	326	103	173	86	171	391	331	320	327	329	329	161	39	0	0	346	54
		не одговара	31	10	0	10	0	1	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	11	0
4	Средства за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела	укупно	2016	1871	707	753	1569	282	283	1621	1612	1407	1405	1608	1223	68	1	734	67	411
		не одговара	45	3	25	2	5	0	1	1	0	0	1	1	1	0	0	3	0	7
5	Средства за одржавање чистоће у домаћинству	укупно	326	302	161	257	276	74	74	117	115	103	103	94	18	7	0	1	0	82
		не одговара	2	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	Дуванске прерађевине	укупно	415	237	55	59	3	0	0	367	249	84	201	84	31	0	240	8	0	339
		не одговара	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	Остало	укупно	1060	999	124	282	516	336	386	946	921	644	663	918	846	315	4	21	94	726
		не одговара	20	0	0	0	1	0	8	4	0	0	0	0	8	1	0	0	0	6
Укупно (од 1 до 7)		укупно	5992	5255	1523	2090	2748	1621	2071	4945	4485	3586	3889	4398	2895	807	245	802	602	2692
		не одговара	149	30	29	14	6	1	26	17	4	0	8	10	17	5	0	3	11	43